

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК
ІНСТИТУТ ПРОБЛЕМ РИНКУ ТА ЕКОНОМІКО-ЕКОЛОГІЧНИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор Інституту,
Академік НАН України
Б.В. Буркинський
« 5 » серпня 2020р.

ПРОГРАМА
вступного іспиту зі спеціальності
051 «Економіка»
для третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти для здобуття наукового
ступеня доктора філософії

УХВАЛЕНО
Вченою радою
ІПРЕЕД НАН України
Протокол № 11
Від « 31 » липня 2020 р.

ОДЕСА - 2020

Переднє слово

Програма складена на базі програм вищої школи для загальноєкономічних і фахових дисциплін спеціальності.

Програма вступного екзамену зі спеціальності для вступників до аспірантури Інституту проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України містить два розділи. У першому розділі наведено питання загальноєкономічних дисциплін. У другому розділі подано питання з фахових дисциплін спеціальності.

Розділ 1. Загальноєкономічні питання

1. Концентрація виробництва та її вплив на ефективність виробництва.
2. Диверсифікація виробництва, її форми, види, переваги і недоліки.
3. Розвиток підприємництва та організаційних структур управління.
4. Ринкове середовище господарювання підприємств та організацій.
5. Операційне середовище функціонування підприємства.
6. Ринкова ціна і фактори її формування на макро- і мікрорівнях.
7. Види ринкових цін та їх функції.
8. Поняття мінімальної ціни і фактори підвищення цінової конкурентоспроможності підприємств.
9. Конкуренція та конкурентоспроможність підприємства на внутрішньому ринку, стратегії конкуренції.
10. Сутність і види капіталу та активів підприємства.
11. Види нематеріальних активів, їх оцінка та амортизація.
12. Оборотні та необоротні активи в системі функціонування підприємства.
13. Загальна характеристика основних засобів, їх класифікація.
14. Методи амортизації основних засобів та їх обґрунтування.
15. Проблеми оновлення і підвищення технічного рівня основних засобів виробничого призначення.
16. Стадії обігу та склад оборотних засобів. Оптимізація їх структури.
17. Персонал як основний ресурс підприємства та суб'єкт партнерських відносин.
18. Продуктивність праці та методичні підходи до її визначення.
19. Форми і системи оплати праці робітників підприємства
20. Іноземний досвід формування та ефективного використання трудового потенціалу підприємства.
21. Виробничий процес, його складові та принципи раціональної організації.
22. Типи виробництва (одиничне, серійне, масове) та їх техніко-економічне обґрунтування.
23. Методи організації виробничих процесів.
24. Інтенсивність виробництва та її вплив на ефективність підприємства.
25. Сутнісна характеристика та оцінка ефективності виробництва.
26. Загальна характеристика продукції (послуг) та її класифікаційні ознаки.
27. Показники обсягу продукції, сфера їх застосування.
28. Життєвий цикл продукції, процес її створення та освоєння.

- 29.Ресурсне обґрунтування виробничої програми підприємства.
- 30.Методи формування і калькулювання витрат на виробництво продукції.
- 31.Організаційно-управлінські засоби зниження собівартості продукції.
- 32.Функціонально-вартісний аналіз як метод зниження витрат підприємства.
- 33.Поняття і процес комунікації. Основні етапи процесу комунікації.
- 34.Міжособові та організаційні комунікації.
- 35.Маркетингова діяльність підприємства як сфера організації зовнішніх комунікацій.
- 36.Поняття реклами, її роль у вирішенні проблем стимулювання збуту, критерії вибору рекламних заходів.
- 37.Комунікації з покупцями.
- 38.Логістична діяльність та логістичні функції підприємства.
- 39.Змістовно-типологічна характеристика економічної безпеки підприємства.
- 40.Основні напрями організації економічної безпеки підприємства за окремими функціональними складовими.
- 41.Типи антикризового управління (реактивне, активне, планове). Санація підприємства.
- 42.Практика здійснення та ефективність реструктуризації підприємств.
- 43.Банкрутство та ліквідація підприємств.
- 44.Сутність стратегічного управління діяльністю підприємства.
- 45.Управління змінами і формування стратегічної поведінки
- 46.Аналіз зовнішнього середовища підприємств (PEST-аналіз).
- 47.Узагальнення результатів стратегічного аналізу (SWOT-аналіз).
- 48.Стратегії життєвого циклу підприємства.
- 49.Сутність, завдання і функції контролінгу.
- 50.Стратегії інноваційного розвитку підприємства.
- 51.Основні складові інноваційного потенціалу підприємства.
- 52.Методи управління і оцінка інноваційного потенціалу підприємства.
- 53.Інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку підприємства.
- 54.Ризики в інноваційній діяльності підприємства.
- 55.Фінансова стратегія підприємства.
- 56.Система мотивації у стратегічному управлінні.
- 57.Сутність інтелектуальних продуктів і їх особливості.
- 58.Корпоративне управління інтелектуальним бізнесом.
- 59.Методи оцінки вартості прав на об'єкти інтелектуальної власності.
- 60.Промислова власність в інтелектуальному бізнесі.

Розділ 2. Питання дисциплін фахового спрямування

- 61.Структура економіки за формами власності.
- 62.Державна політика інституціональних перетворень у національній економіці.
- 63.Світовий та національний досвід реформування відносин власності.

64. Основні напрями, принципи та пріоритети приватизації в Україні.
65. Корпоратизація державних підприємств.
66. Поняття державного сектора економіки.
67. Державні закупівлі як засіб задоволення державних потреб.
68. Держава як інститут реалізації суспільних інтересів.
69. Характеристика економічних функцій держави (формування інституційного середовища; емісія грошей; перерозподіл доходів і ресурсів).
70. Цінове державне регулювання.
71. Антимонопольне регулювання економіки.
72. Роль податків у перерозподілі доходів.
73. Державний бюджет в системі розподілу.
74. Необхідність державного управління економікою. Вади ринку та вади держави.
75. Верховна Рада України як законодавчий орган управління економікою.
76. Функції Кабінету Міністрів України у сфері економіки як центрального органу виконавчої влади.
77. Система і основні функції економічних міністерств (Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України; Міністерство фінансів України).
78. Роль місцевих органів влади в управлінні економікою.
79. Економічне зростання та економічний розвиток держави.
80. Сутність соціально-економічної стратегії держави.
81. Роль прогнозів і програм в обґрунтуванні стратегії соціально - економічного розвитку країни.
82. Податки як інструмент державного регулювання економіки.
83. Грошово-кредитне регулювання економіки.
84. Грошовий оборот і грошові потоки, грошовий ринок.
85. Кредитні системи. Валютні системи та міжнародні розрахунки.
86. Фондовий ринок та фінансові інструменти.
87. Державний кредит. Національний банк та його роль в економіці.
88. Комерційні банки як основна ланка кредитної системи.
89. Інфляція як об'єкт державного регулювання.
90. Державна підтримка інноваційного підприємництва.
91. Інституційне забезпечення підтримки інноваційної діяльності в Україні.
92. Міжнародна торгівля як провідна форма міжнародних економічних відносин.
93. Міжнародна інвестиційна діяльність і виробниче співробітництво.
94. Міжнародна міграція робочої сили.
95. Міжнародні кредитні відносини.
96. Зовнішньоекономічна діяльність та її роль у розвитку національної економіки.
97. Основні напрями і показники розвитку зовнішньоекономічної діяльності в Україні.
98. Система регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні.
99. Митно-тарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні.

100. Загальнодержавні податки у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ

Конкурсний відбір при прийомі на навчання в аспірантуру проводиться шляхом проведення вступних випробувань з дисциплін за спеціальністю відповідно до програм вступних випробувань.

Вступне випробування має на меті встановити відповідність рівня знань та практичної підготовки вступників до вирішення науково-дослідних, науково-педагогічних та управлінських професійних завдань в галузі управління за спеціальністю 051 «Економіка».

В процесі екзамену комісія повинна оцінити:

– Системність мислення, вміння пов'язувати окремі проблеми чи частини явища в єдине ціле.

– Вміння логічно та послідовно викладати свої думки.

– Обсяг знань з економіки.

Вступний іспит проводиться в письмовій формі.

Тривалість іспиту 2 години (120 хвилин).

Вступне випробування включає теоретичні запитання рівнозначної складності з дисциплін фахового спрямування.

Індивідуальне завдання містить 4 запитання з переліку, що наведено вище.

Вступник повинен надати розгорнуті відповіді на поставлені запитання.

Максимальна кількість балів складає 100 (до 25 балів за правильну відповідь на одне питання) за розподілом:

- 23-25 балів **«відмінно»** – вступник надав повну відповідь на запитання білету з наявністю необхідних схем, рисунків, чим виявив глибоке опанування змісту навчального матеріалу, володіння володіє понятійним апаратом, уміння логічно пов'язувати теорію з власними судженнями;

- 19-22 бали **«добре»** – має місце повне засвоєння вступником необхідного матеріалу, володіння понятійним апаратом, орієнтування у вивченому матеріалі, використання знань для вирішення практичних завдань, але у змісті і формі відповіді трапляються окремі похибки;

- 15-18 балів **«задовільно»** – вступником продемонстровані знання і розуміння основних положень матеріалу, при цьому виклад його неповний і непослідовний; мають місце неточності у визначенні понять, при використанні знань для виконання практичних завдань виявлено нездатність доказово обґрунтовувати свої судження;

- 1-14 балів **«незадовільно»** – вступник має розрізнені, безсистемні знання, не вміє виділяти головне і другорядне, допускає помилки у визначенні понять, хаотично і невпевнено викладає матеріал, не може використовувати знання для практичного вирішення завдань.

Оцінювання знань вступників на вступних іспитах здійснюється за шкалою від 100 до 200 балів.

Перед початком вступного іспиту представники приймальної комісії проводять інструктаж щодо правил його проведення.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеев І.В., Колісник М.К. Гроші та кредит: Навчальний посібник. – К.: Знання, 2009. – 253 с. (ISBN 978-966-346-595-1).
2. Алексеев І.В., Ярошевич Н.Б., Чушак-Голобородько А.М. Бюджетна система: Навчальний посібник. – К.: «Хай-Тек Прес», 2007. – 376 с. (ISBN 966-96736-1-5).
3. Андрійчук В.Г. Економіка підприємства. Підручник. - К.: КНЕУ, 2005.
4. Бухгалтерський облік. Основи теорії та практики: підручник / Г.О. Партин, А.Г. Загородній, Л.М. Пилипенко, Т.І. Партин. – 3-тє вид., доопрац. і доп. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2012. – 340 с.
5. Бюджетний менеджмент: навч.-метод. посіб. /Н. Б. Ярошевич, Н.О. Шпак, В. Є. Матвіїшин. – Львів: Видавництво Львівської політехніки. 2012. – 224с.
6. Василенко В.А. Менеджмент устойчивого развития предприятий: Монография. - К.: ЦУЛ, 2005,- 645 с.
7. Войчак А.В. Маркетингові дослідження: Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни. - К.: КНЕУ, 2001.
8. Економіка підприємства: Підручник / Ред. С.Ф. Покропивний. - 2-е вид., перероб. і допов. - К.: КНЕУ, 2005. - 526 с.
9. Крикавський Є.В. Логістика. Основи теорії: Підручник. – Львів: Національний університет «Львівська політехніка» (Інформаційно-видавничий центр «ІНТЕЛЕКТ+» Інституту післядипломної освіти), «Інтелект-Захід», 2004. – 416 с.
10. Кузьмін О.Є., Мельник О.Г. Теоретичні та прикладні засади менеджменту: Навчальний посібник. – Львів: Національний університет “Львівська політехніка” (Інформаційно-видавничий центр “ІНТЕЛЕКТ +” Інституту післядипломної освіти), “Інтелект-Захід”, 2002. – 228 с.
11. Крикавський Є., Чухрай Н. Промисловий маркетинг: Підручник. 2-ге вид. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2004. – 472 с.
12. Міжнародні фінанси: навчальний посібник / Князь С.В., Георгіаді Н.Г., Князь О.В. та ін.; Під ред. Кузьміна О.Є. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2012. - 360 с.
13. Міжнародний менеджмент: теоретичні та прикладні положення: навч. посібник. / О.Є. Кузьмін, О.С. Скибінський, Н.І. Кара та ін. - Львів: ЗУКЦ, 2012. - 264 с.
14. Менеджмент: навч. посіб. / О.Є. Кузьмін, Н.Т. Мала, О.Г. Мельник, О.Р. Саніна. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2012. – 240 с.
15. Наливайко А.П. Теорія стратегії підприємства. Сучасний стан та напрямки розвитку: Монографія.-К.:КНЕУ, 2001. -227 с
16. Павленко А.Ф., Войчак А.В. Маркетинг: Навчально-методичний посібник

для самостійного вивчення дисципліни. -К.: КНЕУ, 1999.

24. Партин Г.О. Фінансовий менеджмент: Навчальний посібник / Г.О. Партин Н.Є. Селюченко. – 2-вид., перероб. і доп. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2011. – 384с.

25. Подольчак Н.Ю. Стратегічний менеджмент: навч. посібник / Н.Ю. Подольчак.

– Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2012. – 400с.

26. Покропивний С.Ф., Колот В.М. Підприємництво: стратегія, організація, ефективність: Навч. посібник. - К.:КНЕУ, 1998. - 352 с

27. Процесно-структурований менеджмент: методологія та інструментарій: [монографія] / [О.Є. Кузьмін, І.В. Алексєєв, О.Г. Мельник, Н.Я. Петришин та ін.]; за ред. д.е.н., проф. О.Є. Кузьміна. – Львів: Видавництво «Растр-7», 2013. – 428 с.

28. Соболев СМ., Багацький В.М. Менеджмент: Навч. метод, посіб. Для самост. вивч. дисц. -К.: КНЕУ, 2005.- 225 с.

29. Шершньова З.Є. Стратегічне управління: Підручник. - 2-е вид., перероб. і допов. - К.: КНЕУ, 2004. - 699 с.

30. Стратегічна діяльність підприємств: технології планування та побудова карт: [монографія] / О.Є. Кузьмін, Н.Я. Петришин, К.О. Дорошкевич. – Львів : Міські інформаційні системи, 2011. - 320 с.

31. Соціально-економічна діагностика в умовах глобалізації: [навч. посібник] / О.Є. Кузьмін, О.Г. Мельник, Н.Я. Петришин, Л.С. Ноджак, О.С. Скибінський. - Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2012. – 284 с.

32. Конкурентоспроможність підприємства: планування та діагностика: [монографія] / О.Є. Кузьмін, О.Г. Мельник, О.П. Романко; за заг. ред. д.е.н., проф. Кузьміна О.Є. – Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2011. – 198 с.

33. Основи менеджменту: [підручник для студентів вищих навчальних закладів] / Мазаракі А.А., Кузьмін О.Є., Мельник О.Г. та ін.; за ред. А.А. Мазаракі. – Харків: Фоліо, 2014. – 846 с.

34. Формування та розвиток систем поточного контролювання діяльності промислових підприємств: [монографія] / [О.Є. Кузьмін, О.Г. Мельник, М.Д. Пецкович] / Під ред. д.е.н., проф. Кузьміна О.Є. – Львів: Видавництво «Растр 7», 2013. – 242 с.

35. Формування та оцінювання мотивації управлінського персоналу підприємств і організацій: [монографія] / Г. М. Захарчин, Н. П. Любомудрова. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 188 с.

36. Основи підприємництва: культура, технологія, відповідальність: [Навч. посібник] / Г.М.Захарчин, О.В. Юринець. - К.: Знання, 2011. (Гриф МОН) – 254с.

38.Управління персоналом [навч. пос.] / Г.М. Захарчин, Л.Р. Струтинська, Н.П. Любомудрова, Р.О.Винничук/ Львів: В-во Львівської політехніки. – 2013.- 260 с.

39. Менеджмент конфліктів у діяльності машинобудівних підприємств: [монографія] / Н.Ю. Подольчак, Г.Р. Ковальчук. – Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 192 с.

40. Управлінські витрати підприємств газового комплексу: адміністрування та оптимізування: [монографія] / Н. Ю. Подольчак, Б.А. Чепіль. – Львів: Міські інформаційні системи, 2014. – 166 с.
41. Карий О.І. Комплексний розвиток міст: теорія та методологія стратегічного планування: [монографія] / Олег Ігорович Карий. – Львів: Видавництво Львівська політехніка, 2011. – 308с.
42. Карий О.І. Декомпозиція стратегічних цілей розвитку організації / О.І. Карий // Взаємодія учасників інноваційного процесу у ланцюгах вартості: [монографія]. За наук. ред. Н.І. Чухрай. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2012. – С.62- 73.
43. Карий О.І. Маркетинг 1 [навч. посіб.] / Люльчак З.С., Карий О.І. – Львів: Видавництво “Магнолія 2006”, 2014. – 272 с.
44. Крикавський Є.В. Логістика для економістів: [підручник] / Євген Крикавський.
– 2-ге видання випр. І доп. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. – 476 с.
45. Крикавський Є.В. Економіка і фінанси підприємств / Є.В.Крикавський, З.С.Люльчак // [Навчальний посібник]. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2013. – 694с.
46. Антисипативне управління машинобудівними підприємствами на засадах слабких сигналів: [монографія] / О.Є. Кузьмін, Л.Г. Ліпич, О.Г. Мельник, М.Є. Адамів, О.А. Хілуха. – Луцьк: Вежа-друк, 2014. – 224 с.
47. Кузьмін О.Є. Економічна оцінка та способи зменшення управлінського ризику в системі менеджменту підприємств: [монографія] / О.Є. Кузьмін, Ж.Б. Яворська.- Львів, 2014.-160 с.
48. Системи прийняття рішень в економіці та техніці: від теорії до практики [монографія] / О. Є. Кузьмін, К. О. Дорошкевич, М. М. Вороновська, І. З. Салата та інші, за наук. ред. Савчук Л. М. – Павлоград: АРТ Синтез-Т, 2015. – 436 С.
49. Чухрай Н.І. Маркетинг інновацій: підручник / Н.І. Чухрай. - Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2011. - 256 с.
50. Інновації: проблеми науки і практики: монографія / Н.І. Чухрай, В.С. Пономаренко, М.О. Кизима та ін. / Під заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Кизима М.О., д-ра екон. наук, проф. Пономаренко В.С. – Х.: ФОП Павленко О.Г., 2011. – 276 с.
51. Стратегія підприємства: адаптація організацій до впливу світових суспільно- економічних процесів: монографія / Наливайко А.П., Решетняк Т.І., Чухрай Н.І. [та ін.]. За ред. д-ра екон. наук, проф. А.П. Наливайка. – К: КНЕУ, 2013. – 454 с.
52. Олексів І.Б. Групи економічного впливу в системі управління підприємством: концепція і інструментарій їх відбору та узгодження інтересів: [монографія] / І.Б. Олексів. – Львів: Видавництво НУ «Львівська політехніка», 2013. – 292 с.
53. Муқан О.В. Бюджетування зовнішньоекономічної діяльності організацій: [Навч. посібник] / О.Є. Кузьмін, О.Г. Мельник, О.В. Муқан. – Львів: Видавництво «Растр-7». – 2011. – 338с.

54. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 р. №40-IV. Редакція від 05.12.2012 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>

55. Про наукову і науково-технічну експертизу: Закон України від 10.02.1995 р. №51/95-ВР. Редакція від 05.12.2012 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/51/95-%D0%B2%D1%80#Text>

56. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України від 08.09.2011 р. №3715-VI. Редакція від 05.12.2012 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17#Text>

57. Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків: Закон України від 16.07.1999 р. № 991-XIV. Редакція від 05.12.2012 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/991-14#Text>

58. Про Концепцію науково-технологічного та інноваційного розвитку України: Постанова Верховної Ради України №916-XIV від 13.07.1999 р. Поточна редакція. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/916-14#Text>